

บทที่ 2

คำประสมแบบกริยา-กรรม

คำประสมแบบกริยา-กรรมนี้ คือ คำประสมที่มาจากคำมูลที่เป็นคำกริยากับคำมูลที่เป็นคำนามโดยที่คำมูลทั้งสองนั้นมีความสัมพันธ์กันในฐานะกริยากับกรรม เราสามารถพิจารณาว่ากริยา-กรรมคู่ใดเป็นคำประสมได้โดยดูจากเงื่อนไขทั้ง 5 ข้อต่อไปนี้ 1) คำมูลคำใดคำหนึ่งหรือทั้งสองคำเป็นหน่วยคำไม่อิสระ 2) กรรมในที่นั้นเป็นเสียงเบา 3) มีความหมายเฉพาะ 4) กริยาและกรรมนั้นจะแยกออกจากกันไม่ได้ และ 5) เป็นคำประสมแบบไม่รวมแกนในตัว ถ้ากริยา-กรรมคู่ใดเข้ากับเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งใน 5 ข้อนี้ได้ ก็จัดว่าเป็นคำประสมแบบกริยา-กรรม ต่อไปนี้เราจะกล่าวถึงเงื่อนไขแต่ละข้ออย่างละเอียดโดยยกตัวอย่างประกอบด้วย (Zhào, 1979 : 197-205)

1) คำมูลคำใดคำหนึ่งหรือทั้งสองคำเป็นหน่วยคำไม่อิสระ คำคู่กริยา-กรรมจะเป็นคำประสมแบบกริยา-กรรมเมื่อกริยาหรือกรรมในที่นั้นเป็นหน่วยคำไม่อิสระ แต่ถ้าทั้งกริยาและกรรมต่างก็เป็นหน่วยคำอิสระ ก็ต้องพิจารณาดูจากเงื่อนไขข้ออื่นๆ

ก. คำประสมกริยา-กรรม ที่มาจากกริยาที่เป็นหน่วยคำอิสระกับกรรมที่เป็นหน่วยคำไม่อิสระเป็นชนิดที่พบมากที่สุด ตัวอย่าง

發言	fāyán	บรรยาย + คำพูด	=	แถลง(ความคิดเห็นในที่ประชุม)
搭腔	dāqiāng	สัมพันธ์กัน + คำพูด	=	สนทนา
打嚏	dǎtì	ตี + การจาม	=	จาม
洗澡	xǐzǎo	ล้าง + การอาบน้ำ	=	อาบน้ำ

ข. คำประสมกริยา-กรรม ที่มาจากกริยาที่เป็นหน่วยคำไม่อิสระกับกรรมที่เป็นหน่วยคำอิสระในภาษาจีนจะมีน้อยกว่าชนิดที่มาจากกริยาที่เป็นหน่วยคำอิสระกับกรรมที่เป็นหน่วยคำไม่อิสระในข้อ ก. ข้างต้น ตัวอย่าง

告老	gàolǎo	บอก + วัยชรา ความแก่	=	เกษียณอายุ
忌嘴	jìzuǐ	ห้าม + ปาก	=	ระวังเรื่องอาหารการกิน
納稅	nàshuì	มอบ ชำระ + ภาษี	=	เสียภาษีอากร
嘆氣	tànqì	ถอน + อากาศ	=	ถอนใจ

ค. คำประสมกริยา-กรรมที่มาจากกริยากับกรรมที่เป็นหน่วยคำไม่อิสระทั้งคู่ ตัวอย่าง

布景	bùjǐng	จัดแสดง + แผ่กระจาย + ฉาก =	จัดฉากละคร
革職	géví	ปลด + หน้าที่การงาน =	ปลดออก
革命	gémìng	ปลด + คำสั่ง =	ปฏิวัติ
值班	zhíbān	อยู่เวร + ลำดับ =	อยู่เวร

2) กรรมในที่นั้นเป็นคำเสียงเบา คำประสมแบบกริยา-กรรมมักจะไม่ลงน้ำหนักเสียงที่กรรม เมื่อไม่เน้นเสียงบางครั้งกรรมในคำประสมประเภทนี้จะออกเสียงเป็นคำเสียงเบา ตัวอย่าง

修行	xiūxing	ศึกษา + ฝึกฝน + ความประพฤติ =	บำเพ็ญตน (ทุกด้าน)
得罪	dézuì	ได้รับ + ความไม่พอใจ =	ทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ
抱怨	bàoyuan	มี (ความรู้สึก) อยู่ในใจ + ความไม่พอใจ =	บ่นด้วยความไม่พอใจ
點心	diǎnxīn ¹	แถม จุดไฟ + ใจ =	ของว่าง ขนมหวาน

3) มีความหมายเฉพาะ ถ้าคำกริยา-กรรมคู่ใดเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งในข้อ 1) หรือ 2) ที่กล่าวมาข้างต้น คำกริยา-กรรมคู่นั้นก็เป็นคำประสม ถ้าไม่เข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งเลย คือ เป็นคำกริยา-กรรมที่ทั้งกริยาและกรรมต่างก็เป็นหน่วยคำอิสระ อีกทั้งกรรมในที่นั้นก็ไม่ได้เป็นคำเสียงเบา เราก็จะพิจารณาว่าคำกริยา-กรรมคู่นั้นเป็นคำประสมได้หรือไม่โดยดูจากด้านความหมาย ถ้าคำกริยา-กรรมนั้นแปลตรงตามตัวกริยาและกรรมเลยก็อาจไม่ใช่คำประสม แต่เป็นวลี เช่น 吃梨 chīlí กินลูกแพร์ 找貓 zhǎomāo หาแมว และ 買鞋 mǎixié ซื้อรองเท้า ถ้าเป็นคำประสมแล้วความหมายมักจะไม่แปลตรงตามตัวกริยา-กรรม แต่จะมีความหมายเฉพาะของคำประสมกริยา-กรรม ตัวอย่างเช่น

算命	suànmìng	คิดคำนวณ + ชะตาชีวิต =	ดูดวงชะตา
翻臉	fānliǎn	หัน + หน้า =	โกรธกัน
下蛋	xiàdàn	ลง + ไข่ =	ออกไข่
吃香	chīxiāng	กิน + เครื่องหอม =	เป็นที่โปรดปราน

¹ เดิมมีความหมายว่า การกินของเล็กน้อย เพื่อแก้หิว ซึ่งถือว่าเป็นวลี แต่ในสมัยราชวงศ์ซ่งมีหลักฐานกล่าวอ้างไว้ใน วารสารก๊วยซิน ว่า "ได้ยินเหล่าขุนนางคุยกันอยู่อย่างสนุก เราจึงอยากทำของว่างมาเลี้ยงต้อนรับ" 宋代周密 <癸辛雜志> 有 "聞卿健談，朕欲作小點心相請" คำๆ นี้ปัจจุบันทำหน้าที่เป็นคำนาม (Zhōu Mì อ้างถึงใน Rèn Xuéliáng, 1981 : 145)

4) กริยาและกรรมนั้นจะแยกออกจากกันไม่ได้ คำกริยาและกรรมที่เป็นวลี เราสามารถจะขยายได้ในรูปแบบต่างๆ แต่คำกริยา-กรรมที่เป็นคำประสมส่วนใหญ่ เราจะแยกกริยาและกรรมออกจากกันโดยแทรกข้อความใดๆ ลงไประหว่างกริยา-กรรมคู่กันไม่ได้เลย ตัวอย่าง

厭世	yànshì	เกลียด + โลก	=	เบื่อโลก มองโลกในแง่ร้าย
分娩	fēnmiǎn	แยก + การให้กำเนิดลูก	=	คลอดลูก
屏風	píngfēng	กันบัง + ลม	=	ฉากกัน บังตา

คำประสมกริยา-กรรม อาจขยายได้ในบางรูปแบบที่เป็นชนิดที่เมื่อขยายแล้วยังคงเห็นตัวที่เป็นกรรมนั้นอยู่ติดๆ กับตัวที่เป็นกริยา เช่น คำประสมกริยา-กรรมที่เป็นคำประสมแบบรวมแกนในตัวส่วนใหญ่จะขยายได้โดยการใส่ปัจจัยหรือหน่วยเสริมลงไประหว่างกริยาและกรรม ตัวอย่าง

斷弦	duànxián	ขาด + สายเชือก สายป่าน	=	เป็นพอม่ายเมียตาย
續弦	xùxián	ต่อ + สายเชือก	=	แต่งงานใหม่ (หลังจากเมียตายแล้ว)

他斷了弦就一直沒續過弦。

Tā duànle xián jiù yìzhí méi xùguo xián.

เขาเป็นม่ายแล้วก็ไม่เคยแต่งงานใหม่อีกเลย

磕頭	kētóu	โขก + หัว	=	ทำความเคารพโดยคุกเข่า ก้มศีรษะจรดพื้น
磕著頭禱告	kēzhē tóu dǎogào		=	โขกศีรษะไปสวดมนต์ไป

คำประสมกริยา-กรรมบางคำอาจมีคำมาขยายตัวที่เป็นกรรมได้ และโดยทั่วไปแล้วคำขยายกรรมในกรณีเช่นนี้มักเป็นพวกคำบอกจำนวนหรือบอกปริมาณ บางคำอาจสลับลำดับเอาตัวกรรมมาไว้ข้างหน้าได้ ตัวอย่าง

注點兒意	zhù diǎnr yì	=	ระวังหน่อย
打一架	dǎ yíjià	=	ทะเลาะชกต่อยกันครั้งนึง
睡兩覺	shuì liǎngjiào	=	หลับสองตื่น
忙也幫了	máng yě bāng le	=	ธุระก็ได้ช่วยไปแล้ว
澡洗了	zǎo xǐ le	=	อาบน้ำแล้ว

5) เป็นคำประสมแบบไม่รวมแกนในตัว คำประสมกริยา-กรรมโดยปกติมักจะเป็นคำประสมแบบรวมแกนในตัว โดยมีคำมูลที่เป็นคำกริยาเป็นแกนของคำประสม และส่วนใหญ่แล้วจะทำหน้าที่เป็นคำกริยา บางครั้งคำประสมกริยา-กรรมอาจทำหน้าที่เป็นคำชนิดอื่นก็ได้ ในกรณีเช่นนี้คำประสมนั้นก็จะเป็นคำประสมแบบไม่รวมแกนในตัว นั่นก็คือ คำมูลที่เป็นคำกริยาในคำประสมนั้นไม่ได้เป็นแกนของคำประสม คำประสมกริยา-กรรมแบบไม่รวมแกนในตัว อาจทำหน้าที่เป็น คำนาม คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ ตัวอย่าง

聽差	tīngchāi	ฟัง + คำสั่ง	=	ภารโรง
衛星	wèixīng	พิทักษ์ + ดาว	=	ดาวบริวาร ดาวเทียม
知己	zhījǐ	รู้จัก + ตนเอง	=	สนิทสนมที่สุด (น.เพื่อนตาย)
入味	rùwèi	เข้า + รส	=	รสชาติกลมกล่อม (อร่อย)
壓根兒	yàgēnr	กด + ราก	=	ตั้งแต่แรก ตั้งแต่ต้น

2.1 ประเภทของคำประสมแบบกริยา-กรรม

การใช้ความสัมพันธ์ด้านโครงสร้างระหว่าง กริยา กับ กรรม ในการสร้างคำใหม่ในภาษาจีนกลาง ทำให้เกิดวิธีสร้างคำประสมแบบ กริยา-กรรม คำประสมแบบกริยา-กรรมสามารถแยกออกเป็นประเภทๆได้ตามหน้าที่ของคำ เช่นคำประสมแบบกริยา-กรรมที่ทำหน้าที่เป็นคำนาม คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำกริยา คำที่มีต่องหน้าที และคำประเภทอื่นๆ เป็นต้น (Shi , 1999 : 123-134)

2.1.1 คำนาม

คำประสมแบบกริยา-กรรมที่ทำหน้าที่เป็นคำนาม มักจะเป็นคำนามเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นผู้กระทำหรือดำเนินการบางสิ่งบางอย่าง หรือเป็นคำนามเกี่ยวกับสิ่งของ/เครื่องมือ หรือเป็นคำนามเกี่ยวกับจังหวะการเคลื่อนไหวหรือขั้นตอนของเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ เป็นต้น คำนามเหล่านี้เป็นคำประสมแบบไม่รวมแกนในตัว¹ มีโครงสร้างภายในคำกระชับแน่น ไม่แยกจากกัน คำนามเหล่านี้

¹ "ถ้าคำประสมใดมีหน้าที่ไม่เหมือนกับคำมูลที่มารวมกันเป็นคำประสม นั่นก็คือ เราจะไม่เห็นความหมายหรือชนิดของคำมูลในคำประสมใหม่นั้น เราจะจัดคำประสมนั้นว่าเป็นคำประสมแบบไม่รวมแกนในตัว (Zhào, 1979: 184) ตัวอย่าง

買賣	mǎimài	ซื้อ + ขาย	=	การค้าขาย
外行	wàiháng	นอก + ทาง	=	ไม่สันทัด
內行	nèiháng	ใน + ทาง	=	ผู้เชี่ยวชาญ

สามารถแยกเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ

2.1.1.1 คำนามเกี่ยวกับบุคคล

出店	chūdiàn	เจ้าพนักงานร้านค้า (มีหน้าที่รับส่งของนอกร้าน)
當差	dāngchāi	คนใช้
董事	dǒngshì	กรรมการ
跟班	gēnbān	คนรับใช้
將軍	jiāngjūn	นายพล ขุนพล
司機	sījī	คนขับรถ
替身	tìshēn	ตัวตายตัวแทน แพะรับบาป
掌櫃	zhǎngguì	เจ้าของร้าน เจ้าแก้ว
知縣	zhīxiàn	นายอำเภอในสมัยราชวงศ์ซ่ง มักจะใช้ขุนนางใน ส่วนกลางไปเป็นนายอำเภอซึ่งเรียกว่า 知某 縣事 zhīmóu xiànshì
主席	zhǔxí	ประธาน ประธานาธิบดี

2.1.1.2 คำนามเกี่ยวกับสิ่งของหรือเครื่องมือ

點心	diǎnxin	อาหารว่าง
兜肚	dōudù	ผ้าเอี๊ยม
伏筆	fúbǐ	ปมเงื่อนที่ผูกเอาไว้ (ในนวนิยาย)
拂塵	fúchén	ไม้ปัดฝุ่น ไม้ปัดแมลงวัน
扶手	fúshǒu	ราว (สำหรับให้มือยึด เช่น ราวบันได)
靠背	kàobèi	พนักพิงเก้าอี้
調羹	tiáogēng	ช้อน
通貨	tōnghuò	เงินตรา กระแสการเงิน
迎春	yíngchūn	ต้นมะลิเหมันต์

2.1.1.3 คำนามเกี่ยวกับจังหวะเวลาหรือขั้นตอนของเหตุการณ์

傍晚	bàngwǎn	ยามพลบค่ำ ยามเย็น
----	---------	-------------------

從前	cóngqián	แต่ก่อน
當初	dāngchū	ระยะแรก
當代	dāngdài	ยุคปัจจุบัน สมัยปัจจุบัน
當地	dāngdì	สถานที่เกิดเหตุ, ที่งั้นนี่
寒食	hánshí	การกินอาหารเย็น ซึ่งเป็นชื่อเทศกาลที่ตรงกับวัน สุกดิบของเทศกาลเซ็งเม้ง ในสมัยโบราณนับตั้ง แต่นั้นเป็นต้นมา ภายใน 3 วันจะไม่ก่อไฟหุง อาหาร ดังนั้นจึงเรียกว่า "กินอาหารที่เย็น"
紀元	jìyuán	คริสต์ศักราช
立春 ¹	lìchūn	วันเริ่มต้นของฤดูใบไม้ผลิ
凌晨	língchén	รุ่งอรุณ
如今	rújīn	ปัจจุบัน ขณะนี้

คำนามแบบกริยา-กรรมปกติมักมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากคำนามทั่วไปคือ

- 1) โดยปกติคำนามที่มีความหมายเชิงนามธรรมจะเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีบทบาทสำคัญในหมู่คำนามด้วยกันเอง แต่สำหรับคำนามแบบกริยา-กรรมแล้วจะไม่ค่อยมีคำนามที่มีความหมายเชิงนามธรรมมากนัก
- 2) ด้านการสื่อความหมาย คำนามในข้อ 2.1.1.1 เดิมต้องการสื่อความหมายของอากัปกริยา แต่ภายหลังได้แปรความหมายไปเป็นความหมายของผู้กระทำ (กรรมตุการก) อากัปกริยานั้น โดยแฝงความหมายที่บ่งชี้ผู้ทำงานในหน้าที่ หรือมีอาชีพนั้นๆ ส่วนคำนามในข้อ 2.1.1.2 เดิมต้องการสื่อความหมายของอากัปกริยาเช่นกัน แต่ภายหลังได้แปรความหมายเป็นสิ่งของหรือเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับอากัปกริยานั้น โดยแฝงความหมายของวิธีการใช้สิ่งของและเครื่องมือเหล่านั้นๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคำนามบางส่วนสามารถบ่งบอกลักษณะเด่นหรือสัญลักษณ์ของสิ่งนั้นๆ เช่น คำว่า迎春-yíngchūn ต้นมะลิเหมันต์ เป็นต้น

¹ เป็นชื่อที่เรียกช่วงเวลาแรกของช่วงการเปลี่ยนแปลงดินฟ้าอากาศใน 24 ชั่วโมง 節氣 jiéqì ซึ่งประกอบกันเป็นหนึ่งปี การจัดแบ่งเป็น 24 ชั่วโมงตามระบบสุริยะนี้กำหนดจากความสั้นยาวของเวลากลางวันและกลางคืน ความสูงต่ำของเงาแดดตอนกลางวันและการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ

2.1.2 คำคุณศัพท์

คำคุณศัพท์มีหลักเกณฑ์และข้อแตกต่างจากคำกริยา คือ ปกติคำสรรพนามกริยาจะสามารถเติมคำวิเศษณ์บอกระดับ 很 hěn มาก และสามารถเติมกรรมได้ ตัวอย่าง คำว่า 出名 chū míng มีชื่อเสียง สามารถเติมคำวิเศษณ์บอกระดับได้ เช่น 很出名 hěn chū míng มีชื่อเสียงมาก และยังสามารถเติมกรรมได้ เช่น 出一次名 chū yī cì míng ได้มีชื่อเสียงครั้งหนึ่ง¹ จึงไม่ถือว่าเป็นคำคุณศัพท์ ในขณะที่เดียวกันมีคำจำนวนมากที่สามารถเติมคำวิเศษณ์บอกระดับ แต่ไม่สามารถเติมกรรมและแยกคำไม่ได้ ดังนั้นจึงถือว่าเป็นคำคุณศัพท์ เช่น คำว่า 討厭 tǎo yàn รำคาญ เมื่อหน้ายสามารถเติมคำวิเศษณ์บอกระดับได้เป็น 很討厭 hěn tǎo yàn น่ารำคาญมาก แต่ไม่สามารถเติมกรรมหรือแยกคำแบบ 出一次名 chū yī cì míng ได้ คำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรมสามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1.2.1 คำคุณศัพท์ที่เติมคำวิเศษณ์บอกระดับได้

吃香	chīxiāng	เนื้อหอม เป็นที่นิยมกันมาก
動人	dòng rén	ประทับใจ ชาบซึ่งใจ
合理	hēlǐ	ชอบด้วยเหตุผล เป็นธรรม
可口	kékǒu	อร่อย
任性	rènxìng	ตามอำเภอใจ เหลิง
通俗	tōngsú	เรียบง่าย ๆ

2.1.2.2 คำคุณศัพท์ที่เติมคำวิเศษณ์บอกระดับไม่ได้ แต่สามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายนาม (定語 dìngyǔ) ภาคแสดง (謂語 wèiyǔ) และหน่วยขยายกริยา (狀語 zhuàngyǔ)

絕代	jué dài	เป็นหนึ่งในไม่เป็นสองรองใคร, ยอดเยี่ยมที่สุดในยุค
切身	qiè shēn	เกี่ยวกับตัวเอง
任何	rèn hé	ไม่ว่าจะ....., ทุก.....

¹ 一次 yī cì หนึ่งครั้ง เป็นคำบอกจำนวนและลักษณะนามของคำกริยา 出 chū ปรากฏออกมา ซึ่งมีชื่อเรียกทางไวยากรณ์ว่า คำลักษณะนามที่ใช้กับคำกริยา(動量詞 dòngliàngcí) โดยปกติคำลักษณะนามประเภทนี้จะวางไว้หลังคำกริยาทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมไม่แท้(准賓語 zhǔnbīnyǔ) เพื่อแสดงจำนวนครั้งของกริยา (Zhu, 1981 : 50)

隨身	suíshēn	ถือติดตัว
滔天	tāotiān	อุปมาว่ามีบาปมาก โทษมหันต์
無上	wúshàng	สูงสุด สูงสุดยอด

2.1.2.3 คำคุณศัพท์ที่เติมคำวิเศษณ์บอกระดับไม่ได้ แต่มีความหมายเกี่ยวกับสถานภาพ หรือสถานการณ์ (狀態 zhuàngtài)

交困	jiāokùn	อุปสรรคหลายอย่างเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน
嘔心	ǒuxīn	ทรมานเขียนด้วยชีวิตจิตใจ
無華	wúhuá	ไม่มีสีสัน
無缺	wúquē	(ของใช้) สมบูรณ์ ไม่ชำรุด
無物	wúwù	ไม่มีของ ไม่มีรายละเอียด
無阻	wúzǔ	ไม่มีอุปสรรค

2.1.2.4 คำคุณศัพท์ที่เป็นคำแยกสมาน (離合詞 líhécí)¹ ที่สามารถเติมคำวิเศษณ์บอก ระดับได้²

礙眼	àiyǎn	เกะกะ ขัดหูขัดตา
稱心	chènxīn	สบายอกสบายใจ สมความปรารถนา
吃驚	chījīng	ตะลึง สะดุ้งตกใจ
丟人	diūrén	เสียหน้า ปลดปล่อยไถ่
費神	feishén	สิ้นเปลืองสมอง (ส่วนมากจะเป็นภาษาสุภาพใช้ เพื่อขอร้องคนอื่น)
要命	yàomìng	สร้างความลำบากให้แก่คนอื่นอย่างร้ายแรง (พูด ขณะกระวนกระวายใจ)

¹ เป็นคำที่มีลักษณะการใช้สองรูปแบบ คือ สามารถใช้โดยเขียนติดกันเป็นคำ 1 คำ หรือเขียนโดยแยก คำแล้วเติมหน่วยเสริมแทรกกลางคำนั้น เช่น 結婚 jiéhūn แต่งงาน กับ 結過一次婚 jiéguo yī cì hūn แต่งงานมาแล้วหนึ่งครั้ง , 吸煙 xīyān สูบบุหรี่ กับ 吸了口煙 xīle kǒu yān สูบบุหรี่มวนหนึ่ง ; 砸鍋 zá guō อุปมาว่าทำงานล้มเหลว กับ 砸了自己的鍋 zāle zìjǐ de guō ทำงานล้มเหลวเอง เป็นต้น

² คำกลุ่มนี้ต่างจากข้อ 2.1.2.1 - 2.1.2.3 ซึ่งไม่ใช่คำแยกสมาน

คำคุณศัพท์ส่วนใหญ่ สามารถเติมคำวิเศษณ์บอกระดับได้ และมีรูปแบบการซ้ำคำแบบ AA หรือ AABB แต่คำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรมมักมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากคำคุณศัพท์ทั่วไป คือ

- 1) คำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรมไม่สามารถเติมคำวิเศษณ์บอกระดับได้ทุกคำ เช่น คำคุณศัพท์ในข้อ 2.1.2.2 – 2.1.2.3
- 2) คำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรมส่วนใหญ่ไม่สามารถซ้ำคำแบบ AABB ได้ ยกเว้นคำคุณศัพท์บางคำ เช่น 安安心心 ānān-xīnxīn สงบใจ 開開心心 kāikāi-xīnxīn สบายอกสบายใจ 認認真真 rènrèn-zhēnzhēn เขาจริงจัง นอกจากนี้คำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรมในข้อ 2.1.2.1 และข้อ 2.1.2.4 สามารถตั้งคำถามแบบ AB 不AB ได้ แต่ไม่สามารถใช้รูปแบบดังกล่าวกับคำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรมในข้อ 2.1.2.2 และข้อ 2.1.2.3 ได้ ซึ่งโดยปกติหากคำคุณศัพท์ใดสามารถใช้รูปแบบ AB 不AB ได้ก็สามารถใช้รูปแบบ A 不AB ได้เช่นกัน ดังนั้นคำคุณศัพท์ในข้อ 2.1.2.1 และข้อ 2.1.2.4 ก็สามารถตั้งคำถามแบบ A 不AB ได้ เช่น 動人 dòngrén ประทับใจ เป็น 動人不動人 dòngrén bù dòngrén ประทับใจหรือไม่ประทับใจ และ 動不動人 dòng bù dòngrén ประทับใจหรือไม่ นอกจากนี้คำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรมยังสามารถตั้งคำถามแบบ A 甚麼 B ได้ เช่น 丟人 diūrén เสียหน้า เป็น 丟人不丟人 diūrén bù diūrén เสียหน้าไม่เสียหน้า 丟不丟人 diū bù diūrén เสียหน้าหรือไม่ และ 丟甚麼人 diū shěnmé rén เสียหน้าเรื่องอะไร ส่วนรูปแบบการตอบมีหลายลักษณะด้วยกัน เช่น 動人 dòngrén ประทับใจ 不動人 bù dòngrén ไม่ประทับใจ 很動人 hěn dòngrén ประทับใจมาก 很不動人 hěn bù dòngrén ไม่ประทับใจอย่างมาก 不很動人 bù hěn dòngrén ไม่ค่อยประทับใจ เป็นต้น
- 3) การวิเคราะห์คำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรมว่ามีความหมายด้านคุณสมบัติ (性質 xìngzhì) หรือด้านสถานภาพ (狀態 zhuàngtài) เป็นเรื่องค่อนข้างยาก

2.1.3. คำวิเศษณ์

คำที่จัดว่าเป็นคำวิเศษณ์ต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ คือ 1) สามารถเติมคำขยายบอกระดับได้ เช่น 太認真 tài rènzhēn จริงจังเกินไป 2) สามารถเติม的 de ได้ เช่น 照樣(的) 做 zhàoyàng(de)zuò ทำเหมือนเดิม และ 拚命(的) 跑 pīnmìng(de)pǎo วิ่งสุดชีวิต เป็นต้น 3) สามารถซ้ำคำได้ เช่น 用 用 心 心 地 寫 yòngyòng-xīnxīn de xiě ตั้งใจเขียน 4) ไม่สามารถแยก

คำและเติมปัจจัยหรือคำขยายใดๆ ได้ เช่นคำว่า 當時 dāngshí เวลานั้น 到底 dàodǐ ในที่สุด 照常 zhàocháng ตามปกติ 轉眼 zhuǎnyǎn ชั่วพริบตาเดียว และ 壓根兒 yàgēnr ตั้งแต่แรก เป็นต้น คำวิเศษณ์แบบกริยา-กรรมสามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1.3.1 คำวิเศษณ์แสดงเวลา

徹夜	chèyè	ตลอดคืน ทั้งคืน
從此	cóngcǐ	นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป
即日	jìrì	วันนี้ วันนั้น
改日	gǎirì	วันหน้า วันหลัง (จากนี้)
隨時	suíshí	ทุกเวลา ทันที
同時	tóngshí	ในเวลาเดียวกัน

2.1.3.2 คำวิเศษณ์แสดงลักษณะและสภาพของจิตใจ

盡情	jìnqíng	อย่างเต็มที่ อย่างถึงอกถึงใจ
極力	jíli	พยายาม...อย่างสุดความสามารถ
加意	jiāyì	สนใจเป็นพิเศษ (ใช้เป็นคำบอกลักษณะ)
竭力	jiéli	พยายาม...ถึงที่สุด
壓根兒	yàgēnr	ตั้งแต่แรก ตั้งแต่ต้น

2.1.3.3 คำวิเศษณ์ที่เป็นคำแยกสมาน (離合詞 líhécí)

按理	ànlǐ	ตามเหตุผล
當面	dāngmiàn	ต่อหน้า
順便	shùnbìan	ถือโอกาสทำงานอย่างหนึ่ง (แล้วก็ไปทำอีกอย่างหนึ่ง)
隨手	suíshǒu	ถือโอกาส (ทำให้)
迎面	yíngmiàn	ซึ่งหน้า มุ่งไปหา

ตัวอย่างคำวิเศษณ์แบบกริยา-กรรมในข้อ 2.1.3.1 เกี่ยวข้องกับเรื่องเวลา ข้อ 2.1.3.2 เกี่ยวข้องกับลักษณะและสภาพของจิตใจ และข้อ 2.1.3.3 จะเป็นคำแยกสมาน ซึ่งเมื่อแยกออกจากกันจะ

กลายเป็นกลุ่มคำ (短语 duǎnyǔ)¹ คำวิเศษณ์แบบกริยา-กรรมในข้อ 2.1.3.3 นี้ส่วนใหญ่จะแสดงถึงลักษณะและสภาพของจิตใจ

โครงสร้างคำวิเศษณ์แบบกริยา-กรรมมีความสัมพันธ์กระชับแน่นมากกว่าโครงสร้างคำกริยาแบบกริยา-กรรม และคำคุณศัพท์แบบกริยา-กรรม ในขณะที่เดียวกันโครงสร้างคำวิเศษณ์แบบกริยา-กรรมก็มีความสัมพันธ์กระชับแน่นน้อยกว่าโครงสร้างคำนามแบบกริยา-กรรม

คำวิเศษณ์แบบกริยา-กรรมปกติมักมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากคำวิเศษณ์ทั่วไป คือ

- 1) คำวิเศษณ์ทั่วไปมีหลายประเภท เช่น คำวิเศษณ์แสดงระดับ ขอบเขต เวลา ความถี่ ปฏิเสธ สภาพจิตใจ คำลงท้าย เป็นต้น แต่คำวิเศษณ์แบบกริยา-กรรมมีเพียง 2 ประเภท คือ คำวิเศษณ์แสดงเวลาและสภาพจิตใจ ตามข้อ 2.1.3.1 และข้อ 2.1.3.2
- 2) คำวิเศษณ์แบบกริยา-กรรมโดยทั่วไปจะขยายเฉพาะคำกริยา ไม่สามารถขยายคำคุณศัพท์ และมีคำวิเศษณ์บางคำสามารถวางไว้ต้นประโยค เพื่อขยายความทั้งประโยคได้ เช่น 從此 cóngcǐ นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หรือ 同时 tóngshí ในเวลาเดียวกัน เป็นต้น

2.1.4. คำกริยา

คำกริยาประสมแบบกริยา-กรรม โดยส่วนใหญ่เป็นกริยาที่ไม่ต้องการกรรม แต่ก็มีบางคำที่สามารถเติมกรรมได้ นอกจากนี้กริยาประสมที่เป็นสกรรมกริยาบางตัวก็สามารถใช้เป็นอกรรมกริยาได้ในขณะเดียวกัน เช่น คำว่า 注意 zhùyì ให้ความสนใจ 留神 liúshēn ระมัดระวัง 出版 chūbǎn จัดพิมพ์ 催眠 cuīmián สะกดจิต เป็นต้น คำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมสามารถแยกเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1.4.1 คำกริยาที่ไม่สามารถเติมกรรม แต่สามารถทำหน้าที่เป็นภาคแสดงได้อย่างอิสระ
創業 chuàngyè ก่อตั้งกิจการ

¹ เป็นการรวมคำเข้าด้วยกัน เช่น กลุ่มคำที่เป็นคำนาม 圖書的管理 túshū de guǎnlǐ การจัดการของห้องสมุด หรือกลุ่มคำที่เป็นบุพบท 在北京 zài Běijīng ที่ปักกิ่ง เป็นต้น (Lü, 1996 : 5)

罷手	bàshǒu	หยุดดำเนินการ หยุดการกระทำ
參天	cāntiān	สูงระฟ้า สูงเสียดเมฆ
持家	chíjiā	เลี้ยงดูครอบครัว
鬆口	sōngkǒu	ปล่อย (สิ่งที่ปากกัดเอาไว้) , ไม่ยืนหยัด (ในความเห็น)
送喪	sòngsāng	ไปส่งศพ (ที่จะเคลื่อนขบวนไปยังสุสาน)
嘆息	tànxī	(ภาษาหนังสือ) ถอนใจ
示威	shìwēi	แสดงพลัง (ในขณะที่มีการต่อต้านหรือ ยื่นข้อเสนอลงให้ปฏิบัติตาม)
揩油	kāiyóu	ชักดาบ (ไม่จ่ายเงิน)

2.1.4.2 คำกริยาที่ไม่สามารถเติมกรรม และไม่สามารถทำหน้าที่เป็นภาคแสดงได้ นอกจากต้องใช้คู่กับกริยาตัวอื่น กริยาเหล่านี้มักเป็นคำโบราณ มีบริบทการใช้ที่จำกัด หน้าที่ของคำอยู่ก้ำกึ่งระหว่างคำกริยาและคำวิเศษณ์

畏罪	wèizùì	กลัวว่าจะมีความผิด (ก็เลยหนี)
托故	tuōgù	อ้างเหตุ
拂袖	fúxiù	สะบัดแขนเสื้อ (สมัยโบราณแขนเสื้อค่อนข้างจะยาว) แสดงว่าโกรธ
逆水	nìshuǐ	ทวนน้ำ
凝神	níngshén	หมกมุ่น ตั้งอกตั้งใจ
落荒	luòhuāng	หนีออกจากถนนใหญ่แล้ววิ่งเข้าป่าไป
拔步	bábù	สาวเท้า

2.1.4.3 คำกริยาที่สามารถเติมกรรมได้

擔心	dānxīn	เป็นห่วง เป็นกังวล
當心	dāngxīn	ระมัดระวัง
關心	guānxīn	ให้ความสนใจ
起草	qǐcǎo	ร่าง ยกร่าง
留神	liúshén	ระมัดระวัง (ป้องกันอันตรายหรือความผิดพลาด)
留心	liúxīn	สนใจ ตั้งใจ

เนื่องจากการศึกษาคำนี้เน้นคำกริยาเป็นหลัก จึงขอยกตัวอย่างคำกริยาประสมแบบกริยากรรมให้มากกว่าคำประเภทอื่น ดังนี้

抱恨	bàohèn	ซ้ำใจ
抱歉	bàoqiàn	เกิดความเสียใจ (ที่ได้กระทำผิดต่อคนอื่น)
抱屈	bàoqū	เกิดความคับแค้นใจ
抱怨	bàoyuàn	บ่นว่า โทษ (คนอื่นด้วยความไม่พอใจ)
畢業	bìyè	สำเร็จการศึกษา
避諱	bìhuì	เลี่ยงการใช้คำ (ที่จะเรียกชื่อภรรยาหรือผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ซึ่งเป็นวิธีการชนิดหนึ่งในการเขียนเรียงความสมัยศักดินา)
避難	bìnàn	หลบภัย
避孕	bìyùn	คุมกำเนิด
側目	cè mù	ชำเลืองมอง ค้อน
超額	chāo'é	เกินจำนวน เกินกำหนด
超齡	chāolíng	อายุเกิน
扯皮	chěpí	ทะเลาะวิวาท
成功	chénggōng	ประสบความสำเร็จ
成仁	chéng rén	(ภาษาที่ใช้ในหนังสือ) สละชีพเพื่อสังฆกรรม
衝鋒	chōngfēng	บุกโจมตีข้าศึก
出版	chūbǎn	จัดพิมพ์
出差	chūchāi	ออกปฏิบัติหน้าที่นอกสถานที่
出場	chūchǎng	(นักแสดง) ขึ้นเวทีแสดง / (นักกีฬา) ลงสนาม
出丑	chūchǒu	ปล่อยไก่
出口	chūkǒu	พุดจา / (เรือ)แล่นออกจากท่าเรือ / ส่งออก
出席	chūxí	เข้าร่วมการประชุม
觸目	chùmù	สัมผัสสลายตา
吹牛	chuīniú	คุยโว
搭腔	dāqiāng	สนทนา ขานรับ
擔保	dānbǎo	รับรอง รับประกัน
擔憂	dānyōu	เป็นทุกข์ กังวล
倒戈	dǎogē	หันปลายกระบอกจากมือกลับ ทรอยศไปเข้าข้างข้าศึก

道歉	dàoqiàn	ขอโทษ
得罪	dézuì	ล่วงเกิน ผิดใจ
動員	dòngyuán	ระดมกำลัง
翻把	fānbǎ	พลิกฟื้นคืนชีพ กลับคำ
放哨	fàngshào	ยืนรักษาการณ์
放學	fàngxué	เลิกเรียน ปิดเทอม
復避	fùbì	คืนชีพหมายถึง กษัตริย์ที่หมดอำนาจคืนสู่บัลลังก์
復員	fùyuán	(ทหาร) ปลดประจำการ / คืนสู่สภาพปกติ (จากภาวะสงคราม)
改觀	gǎiguān	เปลี่ยนโฉมหน้าใหม่
改過	gǎiguò	กลับตัว
告別	gàobié	อำลา
革命	gémìng	ปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง
觀光	guānguāng	ทัศนศึกษา
含冤	hányuān	กล่ำกลืนความไม่เป็นธรรม (ที่ถูกใส่ร้าย)
合格	hégé	ได้มาตรฐาน
灰心	huīxīn	ท้อแท้
及格	jígé	สอบได้
集權	jíquán	รวมศูนย์อำนาจรัฐ
極目	jímù	มองอย่างสุดสายตา
剪彩	jiǎncǎi	ตัดริบบิ้นในพิธีเปิด (งานนิทรรศการ สะพาน)
餞行	jiàn xíng	เลี้ยงอำลา
建議	jiànyì	เสนอ
講和	jiǎnghé	เจรจาสงบศึก
講情	jiǎngqíng	ขอร้อง
接力	jiēlì	ดำเนินการผลัดเปลี่ยน
接壤	jiērǎng	(ภาษาหนังสือ) มีพรมแดนติดต่อกัน
接生	jiēshēng	ผดุงครรภ์
接吻	jiēwěn	จูมพิต
盡興	jìn xìng	อย่างเต็มที่

盡忠	jìnzhōng	จงรักภักดี
進口	jìnkǒu	นำสินค้าต่างประเทศเข้า / (เรือ) แล่นเข้าท่าเรือ
經心	jīngxīn	(ไม่) เอาใจใส่
就範	jiùfàn	ยอม ศิริโรราบ
就義	jiùyì	พลีชีพเพื่อสังฆกรรม
居功	jūgōng	ถือว่าตนมีความดีความชอบ
居奇	jūqí	เก็บไว้ขายในราคาแพง เมื่อสินค้าชนิดนี้มีน้อย
開心	kāixīn	สบายอกสบายใจ
垮台	kuāitái	พังทลาย , ตกเวที (หมดอำนาจ)
列席	lièxí	เข้าร่วมประชุม
留意	liúyì	ระมัดระวัง
掠美	luèměi	สวมรอยชื่อเสียงของคนอื่น
冒險	màoxiǎn	เสี่ยงภัย ฝ่าอันตราย
瞑目	míngmù	ตาหลับ (หมายถึง คนตายที่ไม่มีอะไรจะเป็นห่วงแล้ว)
跑步	pǎobù	วิ่งตามจังหวะที่กำหนด
跑腿	pǎotǔi	วิ่งเต็นทำงานเล็กๆ น้อยๆ ให้คนอื่น
平反	píngfǎn	พลิกคดีตัดสินให้ถูกต้อง กลับคำพิพากษา
破產	pòchǎn	ล้มละลาย
起草	qǐcǎo	ร่าง ยกร่าง
請愿	qǐngyuàn	ยื่นคำร้องทุกข์ (ต่อหน่วยราชการ)
求情	qiúqíng	ขอความเมตตา ขอให้ภัย
失策	shīcè	คิดผิดพลาด
失禁	shījìn	สูญเสียสมรรถนะในการควบคุม (ของอวัยวะในการถ่ายอุจจาระ)
失禮	shīlǐ	เสียมารยาท
失利	shīlì	รบแพ้ แพ้การแข่งขัน
失眠	shīmiǎn	นอนไม่หลับ
失色	shīshè	ซีดเผือด
失聲	shīshēng	ร้องออกมาโดยไม่ตั้งใจ

失事	shīshì	เกิดอุบัติเหตุ
失望	shīwàng	หมดหวัง ผิดหวัง
失蹤	shīzōng	(คน) ตาบสูญ หายไป
食言	shíyán	ผิดคำมั่นสัญญา
耍奸	shuǎjiān	กระล่อน
提議	tíyì	เสนอ
偷懶	tōulǎn	หนีงาน ชี้เกียจ
雪恥	xuěchǐ	ล้างอาย
學舌	xuéshé	เป็นนกขุนทองเลียนคำพูดของคนอื่น (อุปมาว่า ไม่มีความเห็นเป็นของตนเอง ได้แต่เลียนคำพูด ของคนอื่น)
造謠	zàoyáo	ปล่อยข่าวลือ
注目	zhùmù	จ้องมอง
注意	zhùyì	ให้ความสนใจ
作梗	zuògēng	ขัดขวาง
作怪	zuòguài	ก่อเหตุ

คำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมมักมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากคำกริยาทั่วไปคือ

- 1) คำกริยาทั่วไปส่วนใหญ่สามารถเติมกรรมได้ แต่คำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมส่วนใหญ่เติมกรรมไม่ได้
- 2) คำกริยาสองพยางค์ส่วนใหญ่สามารถซ้ำคำแบบ ABAB ได้ ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของคำกริยาทั่วไป แต่คำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมที่แยกสมานได้ส่วนใหญ่กับคำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมที่แยกสมานไม่ได้บางส่วน ไม่สามารถซ้ำคำแบบ ABAB ได้ แต่สามารถซ้ำคำแบบ AAB, A了 AB, A—AB และ A不AB ได้ เช่น คำว่า 揩油 kāiyou ชักดาบ เป็น 揩揩油 kāikāiyou หรือ 定神 dìngshén ตั้งใจ เป็น 定了定神 dìngle dìngshén เป็นต้น

2.1.5. คำที่มีสองหรือสามหน้าที่

คำในหมวดนี้แบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 8 กลุ่ม โดยคำในแต่ละกลุ่มจะทำหน้าที่ตั้งแต่ 2 หน้าที่ขึ้นไป เช่น 了局 liǎojú หมายถึง สิ้นสุด / วิธีการยุติปัญหา เป็นได้ทั้งคำกริยาและคำนาม เป็นต้น

2.1.5.1 คำกริยา / คำนาม

當道	dāngdào	คุมอำนาจการเมือง / ชุนนางที่กุมอำนาจ
對門	duìmén	ตรงกันข้าม / บ้านตรงกันข้าม
護法	hùfǎ	ปกป้องรักษาศาสนาพุทธ/ผู้อุปถัมภ์ศาสนาพุทธ
檢場	jiǎnchǎng	จัดเวที / ผู้จัดเวที
了局	liǎojiú	สิ้นสุด / วิธีการยุติปัญหา
領航	lǐngháng	นำร่อง (เรือ เครื่องบิน) / ผู้ทำหน้าที่นำร่อง
跑街	pǎojiē	ออกค้าขายนอกบ้าน / เพลิดเพลิน
受業	shòuyè	ติดตามศึกษากับอาจารย์/เป็นคำสุภาพที่นักเรียน ใช้เรียกตนเองเมื่อพูดกับครู
踏步	tàbù	ย่างเท้ากับที่ (วิธีการฝึกทหาร) / ชับบันได
同窗	tóngchuāng	เรียนหนังสือในสถาบันเดียวกัน / เพื่อนร่วม โรงเรียน
消夜	xiāoyè	กินอาหารว่างตอนเที่ยงคืน / อาหารว่างตอน เที่ยงคืน
寫真	xiězhēn	วาดภาพคน / ภาพวาด (รูปคน)
主考	zhǔkǎo	รับผิดชอบดำเนินการสอบไล่ / ผู้รับผิดชอบดำเนินการ การสอบไล่

2.1.5.2 คำกริยา / คำคุณศัพท์

負責	fùzé	รับผิดชอบ / มีความรับผิดชอบ
開心	kāixīn	ล้อเล่นเพื่อความสบายใจของตน / สบายอก สบายใจ
刻板	kèbǎn	แกะสลักแม่พิมพ์ / ที่อู, ตายตัว
怕人	pà rén	กลัวคน / น่ากลัว
投機	tóujī	จกฉวยโอกาสเพื่อประโยชน์ส่วนตน / ถูกคอกัน
無意	wúyì	ไม่ปราถนา / ไม่ได้เจตนา

2.1.5.3 คำกริยา / คำวิเศษณ์

趁早	chèn zǎo	ถือโอกาสในขณะที่เวลายังเช้า/ ถือโอกาสในขณะที่ยังมีเวลาอยู่
對面	duì miàn	อยู่ตรงข้าม / ต่อกันหน้าต่อตา
傾心	qīng xīn	เลื่อมใสศรัทธา / อย่างจริงใจ

2.1.5.4 คำคุณศัพท์ / คำนาม

代步	dài bù	(ภาษาหนังสือ) ชีรถหรือม้าแทนการเดินทางด้วยเท้า / การขี่รถหรือม้าแทนการเดินทางด้วยเท้า
拿手	ná shǒu	เชี่ยวชาญ / ความมั่นใจ
衛生	wèi shēng	ถูกสุขลักษณะ / สุขภาพอนามัย
無辜	wú gū	ไม่มีความผิด / บุคคลที่ไม่มีความผิด

2.1.5.5 คำวิเศษณ์ / คำนาม

當街	dāng jiē	ใกล้ถนน / ตามถนน
居中	jū zhōng	อยู่ในระหว่างกลาง / ตรงกลาง, คนกลาง
沿路	yán lù	ระหว่างทาง / ตามทาง

2.1.5.6 คำคุณศัพท์ / คำวิเศษณ์

任意	rèn yì	ไม่มีเงื่อนไข / ตามอำเภอใจ
順口	shùn kǒu	อ่านแล้วรื่นหูดี / อย่างไม่ทันคิด
順手	shùn shǒu	ราบรื่น / ยื่นมือไปจับหรือหยิบเอาอย่างสบาย
隨便	suí biàn	ไม่ระมัดระวัง / อย่างไม่เกรงใจ

2.1.5.7 คำกริยา / คำคุณศัพท์ / คำวิเศษณ์

跟腳	gēn jiǎo	ติดตาม(รับใช้เจ้านาย) / (เด็กๆ)ตามผู้ใหญ่ไม่ยอมห่าง / ตามติดๆ
----	----------	---

2.1.5.8 คำกริยา / คำคุณศัพท์ / คำนาม

保險	bǎo xiǎn	รับประกัน / มั่นคงเชื่อถือได้ / การประกันชีวิต
----	----------	--

2.1.6. คำประเภทอื่นๆ

คำประเภทนี้เนื่องจากมีจำนวนน้อยจึงไม่แยกเป็นแต่ละประเภท แต่รวมไว้ในหมวดเดียวกัน ซึ่งได้แก่ คำสันธาน คำสรรพนาม และคำศัพท์บอกจำนวน

2.1.6.1 คำสันธาน

若是	ruòshì	ถ้าหากว่า
因此	yīncǐ	ดังนั้น เพราะเหตุนั้น
於是	yúshì	ครั้นแล้วก็
總之	zǒngzhī	เป็นวลีที่ใช้แสดงการพูดที่บอกลักษณะ ครอบคลุมข้อความต่อไป

2.1.6.2 คำสรรพนาม

如此	rúcǐ	เช่นนี้ เช่นนั้น
如何	rúhé	อย่างไร เป็นอย่างไร
如上	rúshàng	ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว
如下	rúxià	ดังต่อไปนี้
若何	ruòhé	เป็นอย่างไร
為何	wèihé	เพราะอะไร ทำไม

2.1.6.3 คำศัพท์บอกจำนวน

掛零	guàilíng	นอกจากจำนวนเต็ม ยังมีจำนวนเศษน้อยท้าย
有些	yǒuxiē	ส่วนหนึ่ง บางส่วน บางคน

ตัวอย่างคำที่ยกมาตั้งแต่ข้อ 2.1.1-2.1.6 ถึงแม้จะมีจำนวนไม่น้อย แต่หากเปรียบเทียบกับจำนวนกลุ่มคำประสมแบบกริยา-กรรมทั้งหมดก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำประสมแบบกริยา-กรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างคำ¹ และเป็นวิธีที่อิงโครงสร้างประโยคในการสร้างคำ (句法學造詞法 jùfǎxué zàocífǎ)

¹ การสร้างคำประสมแบบกริยา-กรรม ยังมีแบบซับซ้อนที่เกิดจากการประสม 3 หรือ 4 หน่วยคำ โดยหน่วยกริยาหรือหน่วยกรรมอาจมีมากกว่าหนึ่งหน่วยคำ เช่น 眯良心 mèilǎngxīn ไร้โมธรรม ประกอบด้วย 眯 mēi (กริยา 1 หน่วยคำ) + 良心 lǎngxīn โมธรรม (กรรม 2 หน่วยคำ) 活見鬼 huójiànguǐ เห็นผีกลางวัน แสดๆ อุปมาว่าแปลกประหลาดมาก ประกอบด้วย 活 huó มีชีวิตอยู่ (ส่วนขยาย 1 หน่วยคำ) + 見 jiàn เห็น (กริยา 1 หน่วยคำ) + 鬼 guǐ ผี (กรรม 1 หน่วยคำ) 耍嘴皮子 shuǎzuǐpízi เล่นลิ้น ดิแต่พูด ประกอบด้วย 耍 shuǎ เล่น (กริยา 1 หน่วยคำ) + 嘴皮子 zuǐpízi ริมฝีปาก (กรรม 3 หน่วยคำ) เป็นต้น แต่เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้จำกัดขอบเขตว่าจะศึกษาเฉพาะคำที่เป็นสองพยางค์ จึงจะไม่กล่าวถึงคำประสมแบบซับซ้อนเหล่านี้

จากข้อมูลตัวอย่างข้างต้นจะเห็นลักษณะเด่นในการจัดประเภททางวืวิภาค (詞類 cílèi) ของคำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถวิเคราะห์เป็นประเด็นๆ ได้ดังนี้

1. คำประสมแบบกริยา-กรรม จะเน้นแสดงความหมายของอากัปกิริยา ซึ่งส่วนใหญ่จะเห็นชัดในกลุ่มคำกริยา
2. คำประสมแบบกริยา-กรรมมีเพียงส่วนน้อยที่จะมีการแปรผันด้านความหมายจาก ความหมายของอากัปกิริยา ไปเป็น ลักษณะ คุณสมบัติ กระตุการก(ผู้กระทำ) หรือเวลาของอากัปกิริยานั้นๆ
3. คำประสมที่มีลักษณะ ความหมายของอากัปกิริยา เด่นชัด โครงสร้างระหว่างคำจะไม่ยึดติดกันแน่น แต่หากเป็นคำที่มีลักษณะการแปรผันด้านความหมายสูง โครงสร้างระหว่างคำจะยึดติดกันแน่น

2.2 การแบ่งหมวดย่อยของคำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมจากโครงสร้างภายในคำ

ลักษณะเด่นของคำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมโดยทั่วไป คือ หน่วยกริยาและหน่วยกรรมจะอยู่ติดกัน โดยส่วนของหน่วยกรรมที่รองรับหน่วยกริยานั้นอาจเป็นคำนาม คำกริยา หรือคำคุณศัพท์ก็ได้ โครงสร้างภายในของคำกริยาประสมนี้สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท (Zhào, 1979 : 199-200) ดังนี้

2.2.1 โครงสร้างแบบ กริยา-นาม

扯謊	chěhuǎng	พูดเท็จ
出家	chūjiā	ออกบวช
放火	fànghuǒ	วางเพลิง ปลุกปั่นให้เกิดความวุ่นวาย
放心	fàngxīn	วางใจ หมดห่วง
拐彎	guǎiwān	(แนวทางความคิด ภาษา) ทักทิศทาง
開飯	kāifàn	เริ่มนำอาหารขึ้นโต๊ะ
開帳	kāizhàng	ออกบิล
算命	suànmìng	ผูกดวง ดูหมอ
談天	tántiān	คุยกันเล่น

2.2.2 โครงสร้างแบบ กริยา-กริยา

挨打	āidǎ	ถูกตี
挨罵	āimà	ถูกตำ
認輸	rènshū	ยอมแพ้ จำนวน
上算	shàngsuàn	คุ้มค่า
取笑	qǔxiào	หัวเราะเยาะ หยอกล้อ
懷疑	huáiyí	สงสัย เดา
催眠	cuīmián	สะกดจิต
失眠	shīmián	นอนไม่หลับ
發愁	fāchóu	กลัดกลุ้ม เป็นทุกข์

2.2.3 โครงสร้างแบบ กริยา-คุณศัพท์

起早	qǐzǎo	ตื่นเช้า
吃香	chīxiāng	เนื้อหอม เป็นที่นิยม
發麻	fāmá	อาการชา
發愣	fālèng	ตะลึงงัน
發狂	fākuáng	เป็นบ้า คลั่ง
擱淺	gēqiǎn	(เรือ) เกยตื้น / (เรื่องราวไม่สามารถที่จะ ดำเนินการต่อไป) ชะงักงัน
害臊	hàisào	ขวยอาย
害羞	hàixiū	เขิน ประหม่า
賣好	màihào	ประจบเอาใจ
賣俏	màiqiào	ปล่อยเล่นหรืออย่างเต็มที่เพื่อยั่วชวน
耐久	nàijiǔ	ทนทาน ใช้นาน
耐煩	nàifán	ทนความรำคาญได้ ไม่ใจร้อน
怕羞	pàixiū	ขี้อาย
認真	rènzhēn	เข้าใจว่าจริง ถือว่าเป็นเรื่องจริงจัง
認生	rènshēng	(เด็ก ๆ) กลัวคนแปลกหน้า
入迷	rùmí	หลง ติด
受涼	shòuliáng	เป็นหวัด คัดจมูก

ลักษณะโครงสร้างคำกริยาประสมแบบกริยา-นามในข้อ 2.2.1 ในบางกรณีหรือสถานการณ์เฉพาะจะสามารถแยกหน่วยคำกริยาออกจากหน่วยกรรมที่เป็นคำนามได้ โดยการเติมหน่วยเสริมแทรกระหว่างหน่วยคำทั้งสองหน่วย (รายละเอียดจะกล่าวต่อไปในบทที่ 4) ส่วนลักษณะโครงสร้างแบบกริยา-กริยาในข้อ 2.2.2 กับโครงสร้างแบบ กริยา-คุณศัพท์ในข้อ 2.2.3 จะเชื่อมติดกันแน่น ไม่สามารถแยกหน่วยคำทั้งสองออกจากกันได้ ยกเว้นในกรณีที่ต้องการแสดงลักษณะการย้อนถาม ก็จะสามารถแยกและเติมหน่วยเสริมแทรกกลางคำได้ เช่น 發甚麼愁 fā shěnmě chóu กลุ่มเรื่องอะไร หรือ 講甚麼和 jiǎng shěnmě hé มีเรื่องอะไรต้องเจรจาตกลงกันหรือ เป็นต้น

การวิเคราะห์โครงสร้างภายในคำของคำประสมแบบกริยา-กรรมที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในภาษาจีนกลางครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลสถิติและตัวอย่างคำจากพจนานุกรม 3 เล่ม คือ พจนานุกรมการใช้คำกริยา «動詞用法詞典 Dòngcí Yòngfǎ Cídiǎn» ของเมิ่งจง (孟琮 Mèng Zōng)¹ พจนานุกรมคำกริยาในภาษาจีนกลาง «現代漢語動詞大詞典 Xiàndài Hànyǔ Dòngcí Dàcídiǎn» ของหลินชิงกวาง (林杏光 Lín Xìngguāng)¹ และ พจนานุกรมการใช้คำแยกสมานในภาษาจีนกลาง «現代漢語離合詞用法詞典 Xiàndài Hànyǔ Líhé Cí Yòngfǎ Cídiǎn» ของ หยางจิ้งหุ้ย (楊慶蕙 Yáng Qìng huì)² แล้วนำคำกริยาทั้งหมดจากพจนานุกรมแต่ละเล่มมาแยกคัดให้เหลือเฉพาะคำกริยาที่มีสองพยางค์ คำกริยาที่แยกออกมาแล้วในช่วงแรกอาจมีโครงสร้างคำในรูปแบบต่างๆ นอกเหนือจากโครงสร้างแบบกริยา-กรรม ดังนั้นจึงต้องมาคัดให้เหลือเฉพาะคำกริยาสองพยางค์ที่มีโครงสร้างแบบกริยา-กรรม หลังจากนั้นจึงนำคำกริยาประสมเหล่านั้นมาวิเคราะห์ส่วนประกอบที่เป็นหน่วยคำภายในว่าประกอบด้วยคำชนิดใดบ้าง ผลการวิเคราะห์นี้สามารถแจกเป็นรายละเอียดได้ตามตารางข้างล่างนี้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เป็นพจนานุกรมที่รวบรวมคำกริยาที่ใช้ในช่วงปี 1980 ซึ่งคำกริยาส่วนใหญ่เป็นบรรทัดฐานของคำกริยาที่มีอยู่ในปัจจุบัน

² เป็นพจนานุกรมที่รวบรวมทั้งคำกริยา คำนาม และคำคุณศัพท์ที่มีโครงสร้างแบบต่างๆ ซึ่งรวมถึงโครงสร้างแบบกริยา-กรรมด้วย ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะคำกริยาที่มีโครงสร้างแบบกริยา-กรรมเพียงชนิดเดียวเท่านั้น

ตารางแสดงประเภทและปริมาณของคำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมในภาษาจีนกลาง

คำกริยา	เมือง จง		หลิน ชิง กวาง		หยาง จิง ห้วย	
จำนวนทั้งหมด	1,328		1,360		1,738	
กริยาที่มี 2 พยางค์	688	100 %	670	100 %	1,606	100 %
แบบกริยา- กรรม						
- กริยา + นาม	38	5.52 %	38	5.67 %	1,350	84.06 %
- กริยา + กริยา	14	2.03 %	13	1.94 %	105	6.54 %
- กริยา + คุณศัพท์	5	0.73 %	7	1.04 %	93	5.79 %
รวม	57	8.28 %	58	8.66 %	1,548	96.39 %

จากตารางแสดงผลเชิงสถิติของปริมาณคำประสมแบบกริยา-กรรมข้างต้นนี้ พอจะสรุปได้ว่าหมวดคำกริยาที่มีโครงสร้างภายในคำแบบ กริยา-นาม มีปริมาณมากกว่าโครงสร้างประเภทอื่น

คำกริยาที่มีโครงสร้างแบบกริยา-กรรม ถือเป็นโครงสร้างประเภทหนึ่งของคำแยกสมานอย่างแน่นอน ดังนั้น คำกริยาประสมแบบกริยา-กรรมที่นำมาจาก พจนานุกรมการใช้คำแยกสมานในภาษาจีนกลาง ของ หยางจิงห้วย จึงเป็นโครงสร้างประเภทหนึ่งของคำแยกสมาน ปกติโครงสร้างของคำแยกสมานแบ่งออกได้เป็น 3 แบบตามความสัมพันธ์ด้านความหมายระหว่างคำในคำประสมนั้นๆ (Duàn , 1994 :112) คือ 1) ความสัมพันธ์แบบกริยา-กรรม (動賓型 dòngbīnxíng) เช่น 遂心 suìxīn สมความตั้งใจ อาจแยกเป็น 遂一回心 suì yī huí xīn สมความตั้งใจครั้งหนึ่ง หรือ 幫忙 bāngmáng ช่วยเหลือธุระ อาจแยกเป็น 幫了大忙 bāng le dà máng ช่วยเหลือธุระสำคัญ 2) ความสัมพันธ์แบบคู่ขนาน (聯合型 liánhéxíng) เช่น 恹惶 xiūhuáng ตกใจและกลัวมาก อาจแยกเป็น 七恹八惶 qī xiū bā huáng ตกใจและกลัวอย่างมาก หรือ 改革 gǎigé ปฏิรูป อาจแยกเป็น 改甚麼革 gǎi shěnmé gé ปฏิรูปอะไร 3) ความสัมพันธ์แบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正型 piānzhèngxíng) เช่น 同學 tóngxué ร่วมเรียน อาจแยกเป็น 同過幾年學 tóngguo jǐ nián xué เคยเรียนร่วมกันมาที่ปี หรือ 徹底 chèdǐ ถึงที่สุด อาจแยกเป็น 黑得徹了底 hēi de chè le dǐ ดำจนถึงที่สุด เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วคำแยกสมานที่มีโครงสร้างแบบกริยา-กรรมจะมีบทบาทสำคัญมากกว่าคำแยกสมานที่มีโครงสร้างแบบคู่ขนาน (聯合型 liánhéxíng) และแบบส่วนขยาย-ส่วนหลัก (偏正型 piānzhèngxíng) ข้อมูลที่เก็บรวบรวมในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นั้นศึกษาเฉพาะกริยาประสมแบบกริยา-กรรม หมวดย่อยกริยา-นาม ซึ่งต่อไปจะกล่าวเพียงสั้นๆ ว่า “คำกริยาประสมแบบกริยา-นาม “

2.3 หน่วยคำในคำกริยาประสมแบบกริยา-นาม

หน่วยคำที่มาประสมกันเป็นคำกริยาประสมแบบกริยา-นามประกอบด้วย หน่วยกริยา (動語素 dòngyǔsù) ที่แสดงอาการกริยา กับ หน่วยกรรม (賓語素 bīnyǔsù) ที่รับผลจากหน่วยกริยา เมื่อพิจารณาหน่วยคำทั้งสองส่วนนี้ในลักษณะเป็นหน่วยคำอิสระและหน่วยคำไม่อิสระแล้ว สามารถแบ่งลักษณะคำกริยาประสมแบบกริยา-นามได้เป็น 4 ลักษณะ (Duàn, 1994 : 112-113) ดังนี้

2.3.1. หน่วยคำกริยาอิสระ + หน่วยกรรมไม่อิสระ

倒霉	dǎoméi	เคราะห์ร้าย
洗澡	xǐzǎo	อาบน้ำ
破例	pòlì	ทำลายกฎเกณฑ์
沒勁	méijìn	ไม่มีรสชาติ
夠噲	gòuqiàng	เหลือทน
站崗	zhàngǎng	ยืนรักษาการณ์
見面	jiànmiàn	พบหน้า
造孽	zàoniè	ก่อกรรมทำเข็ญ
離婚	líhūn	หย่า
告狀	gàozhuàng	ฟ้องร้อง
簽字	qiānzì	เซ็นชื่อ ลงนามรับรอง (ในเอกสาร)
缺德	quēdé	ไม่มีศีลธรรม
發言	fāyán	แถลง (ความคิดเห็นในที่ประชุม)
搭腔	dāqiàng	สนทนา
道歉	dàoqiàn	ขอขมา

2.3.2. หน่วยคำกริยาไม่อิสระ + หน่วยกรรมอิสระ

迷路	mílù	หลงทาง
冒險	màoxiǎn	ฝ่าอันตราย
發抖	fādǒu	สั่นระริก
遂心	suìxīn	สมความตั้งใจ
發愁	fāchóu	กลัดกลุ้ม
帶頭	dàitóu	นำหน้า

結賬	jiézhàng	คิดบัญชี
操心	cāoxīn	เป็นห่วง
著急	zhāojí	ร้อนใจ
閉幕	bì mù	ปิดฉาก
留心	liúxīn	สนใจ
造反	zàofǎn	ก่อการกบฏ

2.3.3. หน่วยคำกริยาอิสระ + หน่วยกรรมอิสระ

吸煙	xīyān	สูบบุหรี่
生氣	shēngqì	โกรธ
翻臉	fānliǎn	โกรธ แตกคอกัน
砸鍋	záguō	ทำงานล้มเหลว
算命	suànmìng	ดูดวงชะตา
撒尿	sāniào	ปัสสาวะ
放心	fàngxīn	วางใจ
幫忙	bāngmáng	ช่วยเหลือธุระ
擔心	dānxīn	เป็นกังวล
做夢	zuòmèng	ฝัน
罵街	màjiē	ด่ากราด
跑車	pǎochē	แข่งรถ
立功	lìgōng	สร้างคุณความดี
出丑	chūchǒu	ปล่อยไก่

2.3.4. หน่วยคำกริยาไม่อิสระ + หน่วยกรรมไม่อิสระ

鞠躬	jūgōng	โค้งคำนับ
結婚	jiéhūn	แต่งงาน
負責	fùzé	รับผิดชอบ